

HE 132/2009 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi korkeimmasta oikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi korkeimmasta oikeudesta annettua lakia. Esityksen mukaan enintään kolmasosa kaikista esittelijän viroista voisi olla määräajaksi täytettäviä esittelijäneuvoksen virkoja. Tämä mahdollistaisi kymmenen määräaikaisen esittelijäneuvoksen viran perustamisen. Määräaikaisuuden tarvetta ei olisi tarpeen perustella.

Määräajaksi täytettävään esittelijäneuvoksen virkaan voitaisiin nimittää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Esitys liittyy vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan maaliskuun alusta 2010.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA.....	3
1.1 Korkeimman oikeuden tehtävät ennakkopäätöstuomioistuimena.....	3
1.2 Esittelijän tehtävät.....	3
1.3 Esittelijän virkojen virka- ja palkkarakenne sekä nimikkeet.....	3
1.4 Korkeimman oikeuden esittelijän virkojen määräaikaisuus.....	3
2 NYKYTILAN ARVIOINTI.....	4
3 EHDOTETUT MUUTOKSET.....	6
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	6
5 ASIAN VALMISTELU.....	7
6 LAUSUNNOT JA NIIDEN HUOMIOON OTTAMINEN.....	7
7 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	9
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	9
2 VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSET.....	9
LAKIEHDOTUS.....	11
Laki korkeimmasta oikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta.....	11
LIITE.....	12
RINNAKKAISTEKSTI.....	12
Laki korkeimmasta oikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta.....	12

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Korkeimman oikeuden tehtävät ennakkopäätöstuomioistuimena

Korkein oikeus käyttää ylintä tuomiovaltaa riita- ja rikosasioissa ja valvoo lainkäyttöä omalla toimialallaan. Korkeimman oikeuden ensisijaisena tehtävänä on ennakkopäätösten antaminen aukollisissa ja tulkinnanvaraisissa lainsoveltamistilanteissa. Asiat, joissa korkein oikeus antaa ennakkopäätöksiä, ovat yhä vaativampia, monimutkaisempia ja moniulotteisempia. Tämän kehityksen voidaan arvioida edelleen jatkuvan.

Korkeimman oikeuden tehtävä ennakkopäätöstuomioistuimena asettaa esittelijöinä toimivalle lainkäyttöhenkilökunnalle korkeat ja laadultaan osin erilaiset vaatimukset kuin muissa tuomioistuimissa. Oikeusjärjestyksen tuntemuksen lisäksi tarvitaan kykyä tunnistaa ennakkopäätösten tarve ja kehittää oikeussääntöjä, mikä puolestaan edellyttää tietämystä kulloinkin ajankohtaisista ongelmista laintulkinnassa tai alempien oikeuksien menettelyssä. Korkeimman oikeuden esittelijöiltä vaaditaan korkeatasoista ja ajantasaista ammattitaitoa.

1.2 Esittelijän tehtävät

Korkeimman oikeuden istunnoissa asiat ratkaistaan esittelystä. Esittelijä esittelee asian sen ratkaiseville tuomareille ja esittää ratkaisuehdotuksensa. Esittelijä osallistuu istuntoon ja siellä käytävään keskusteluun ja laatii sen pohjalta tuomioluonnoksen. Myös esittelijä vastaa korkeimman oikeuden ratkaisusta, jollei hän jätä eriväviä mielipidettä.

Korkeimmassa oikeudessa käsitellään valituksia, jotka hovioikeuksien riita- ja rikosasioissa antamien ratkaisujen ohella voivat koskea myös maaoikeuksien, vakuutus oikeuden tai markkinaoikeuden ratkaisuja. Korkeimman oikeuden toimiala lainkäyttöasioissa on sangen laaja. Vaikka esittelijät voivat erikoistua tiettyihin oikeudenaloihin, heidän valmistavikseen tulee monentyppisiä juttuja.

Koska ennakkoratkaisuja annetaan avoimista laintulkintakysymyksistä, valmisteluun kuuluu oikeuskäytännön ja -lähteiden selvittämisen ohella myös eri ratkaisuvaihtoehtojen analysoiminen ja punninta. Valmistelun tulee olla siten kattava, että sen pohjalta voidaan käydä perusteellista keskustelua oikeuskysymyksestä sekä ratkaisun perusteista ja vaikutuksista siitä riippumatta, päädytäänkö muuhun lopputulokseen kuin esittelijän muistiossaan esittämään.

1.3 Esittelijän virkojen virka- ja palkkarakenne sekä nimikkeet

Korkeimmasta oikeudesta annetun lain (665/2005) 13 §:n 1 momentin mukaan korkeimmassa oikeudessa on esittelijöinä kansliapäällikkö, esittelijäneuvoksia sekä vanhempia oikeussihteereitä ja oikeussihteereitä. Kansliapäällikön viran lisäksi korkeimmassa oikeudessa on nykyisin 32 esittelijän virkaa: 9 esittelijäneuvosta, 13 vanhempaa oikeussihteeriä ja 10 oikeussihteeriä. Näiden virkojen palkkarakenne on ollut kolmiportainen. Oikeussihteerin virat on sijoitettu tuomioistuinten tuomareiden ja lakimiesten palkkauksesta tehdyssä tarkentavassa virkaehtosopimuksessa tarkoitettuun palkkaluokkaan T 11, joka vastaa kärjätuomarin viran alinta palkkausta. Vanhemman oikeussihteerin virat ovat palkkaluokassa T 12, joka vastaa hovioikeudenneuvoksen viran alinta palkkausta. Esittelijäneuvoksen virkojen palkkaluokka T 13 vastaa kärjätuomarin viran ylintä palkkausta.

1.4 Korkeimman oikeuden esittelijän virkojen määräaikaisuus

Korkeimmasta oikeudesta annetun lain 13 §:n 2 momentin mukaan esittelijöiden nimittämisestä määräajaksi on voimassa, mitä tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa säädetään. Tuomareiden nimittämisestä annetun lain 15 §:n 1 momentissa säädetään, että vakinaisen tuomarin viran ollessa ilman viran hoitajaa taikka tuomarin ollessa estyneenä tai vuosilomalla voidaan virkaa hoitamaan nimittää tuomari määräajaksi virkasuhteeseen.

Viimeksi mainitun pykälän 2 momentin mukaan tuomari voidaan nimittää määräajaksi myös milloin se on käsiteltävien asioiden lukumäärän tai laadun vuoksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen. Nämä säännökset koskevat kaikkia korkeimman oikeuden esittelijöiden virkoja.

Esittelijäneuvokseksi voidaan nimittää määräajaksi virkasuhteeseen myös, jos se on tärkeää lainkäytön monipuolisen tuntemuksen edistämiseksi tuomioistuin- tai syyttäjälaitoksessa tai korkeimman oikeuden käsiteltävinä olevissa asioissa tarvittavan esittelijöiden asiantuntemuksen monipuolisuuden turvaamiseksi. Määräajaksi virkasuhteeseen nimitettyinä voi kuitenkin tällä perusteella olla enintään kolmasosa esittelijäneuvoksista.

Korkeimmasta oikeudesta annetun lain 13 §:n 2 momentissa säädetty enimmäismäärä kolmasosa voidaan siten ylittää, kun esittelijäneuvoksen virka on ilman hoitajaa tai kun viran vakinainen hoitaja on estynyt hoitamasta tehtäviään.

Voimassa olevan korkeimmasta oikeudesta annetun lain erityissäännös on tehnyt mahdolliseksi täyttää enintään kolmasosa esittelijäneuvoksen viroista määräajaksi. Nykyisellä virkarakenteella tämä merkitsee kolmea esittelijäneuvoksen virkaa. Esittelijäneuvoksen virkojen osittaisella määräaikaistamisella on haluttu edistää oikeudenhoidon piirissä toimivien henkilöiden kouluttautumisen ja pätevyysmahdollisuuksia sekä parantaa tietämyksen ajantasaisuutta korkeimman oikeuden käsiteltäviksi tulevien asioiden valmistelussa.

Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laiksi korkeimmasta oikeudesta (HE 7/2005) 13 §:n 2 momenttiin esitettiin säännöstä, jonka mukaan esittelijäneuvokseksi olisi voitu nimittää määräajaksi virkasuhteeseen myös, milloin se on tarpeen virkakierron edistämiseksi tai korkeimman oikeuden esittelijöiden asiantuntemuksen monipuolistamiseksi. Lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa todettiin muun ohella, että esittelijäneuvos voitaisiin nimittää määräajaksi ensinnäkin tuomareiden nimittämisestä annetun lain 15 §:ssä mainituissa muissa tapauksissa, mutta myös siinä mainitusta muusta erityisestä syystä. Tällainen erityinen syy saattaisi käytännössä olla virkakierron edistäminen tai esittelijöiden

asiantuntemuksen monipuolistaminen oikeuslaitoksessa.

Eduskunnan lakivaliokunta kuitenkin katsoi antamassaan mietinnössä (LaVM 6/2005), että periaatteellisella tasolla esittelijäneuvoksen viran täyttämiseen määräajaksi liittyy kysymys esittelijäneuvosten riippumattomuudesta. Virassaoloaikaisen erottamattomuuden lisäksi esittelijän riippumattomuutta oli valiokunnan käsityksen mukaan omiaan turvaamaan myös se, että hänellä on vakinainen virka eikä hän toimi vain määräajaksi nimitettynä. Toisaalta lakivaliokunta on suhtautunut myönteisesti pyrkimykseen laajentaa sitä ryhmää, josta vakinaiset tuomarit lopulta valikoituvat. Käsitellessään hallituksen esitystä tuomareiden nimittämisestä lakivaliokunta korkeimman oikeuden esittelijöiden osalta nimenomaisesti mainitsi, että esittelijöiden nimittämiseen määräajaksi on erityinen syy esimerkiksi silloin, kun kysymyksessä on eri tuomioistuinten tuomareiden tai esittelijöiden kouluttaminen (ks. LaVM 1/2000) vp, s. 14/1).

Lakivaliokunta on katsonut, että edellytyksenä viran määräajaiselle täyttämiseksi voidaan pitää korkeimman oikeuden lainkäyttötoiminnan tarpeita. Lakivaliokunnan mukaan määräaikaisten esittelijäneuvosten enimmäismäärästä ja määräaikaisuuden perusteista tuli kuitenkin säätää lain tasolla. Voimassa oleva laki on säädetty lakivaliokunnan ehdotuksen mukaisesti.

2 Nykytilan arviointi

Oikeuskäytännön ohjaaminen ja oikeuskäytännön yhdenmukaisuuden valvominen edellyttävät, että korkeimmalla oikeudella on hyvät rakenteelliset mahdollisuudet tehtäviensä suorittamiseen. Korkeimman oikeuden rakenteiden kehittämisen on lähdeittävä sen tehtävistä ja niiden henkilöstölle asettamista vaatimuksista. Esittelijöiden tehtävän vaatimuksia ja esittelijän virkojen määräaikaaisuutta tulee siten tarkastella korkeimman oikeuden tehtävien kannalta. Tämän ohella on kuitenkin syytä ottaa huomioon myös oikeuslaitoksen ja siihen läheisesti liittyvien instituutioiden henkilöstötarpeet samoin kuin henkilöstön omat pyrkimykset ammatilliseen pätevytykseen ja urakehitykseen.

Korkeimman oikeuden tehtävien vaativuus ja yhteiskunnallinen merkitys heijastuvat esittelijöille asetettaviin vaatimuksiin. Korkeimman oikeuden toimintaedellytysten kannalta on tärkeää huolehtia siitä, että sen esittelijäkunta on pätevää, motivoitunutta ja suuntautunut oikeusjärjestyksen kehittämiseen. Nykyinen järjestelmä, jossa esittelijöiden virat avautuvat sattumanvaraisesti, ei mahdollista suunnitelmallista ja jatkuvaa rekrytointia. Käytännössä viran vakinaisuus voi toimia myös viranhaun esteenä, jos henkilöllä on jo ennestään vakituinen virkasuhde tai muu toimi, jota hän ei halua menettää vain voidakseen hankkia uutta kokemusta ja tietoa työskentelystä korkeimmassa oikeudessa. Tämä on tavallinen tilanne niillä henkilöillä, jotka ansioidensa ja kokemuksensa perusteella tulevat kysymykseen esittelijäneuvoksen virkaa täytettäessä. Määräaikaisuudelle on erityinen merkitys asianajajina toimiville, koska pysyvään virkaan nimittäminen johtaisi asianajajajyhdistyksestä eroamiseen.

Korkeimman oikeuden toiminnan kannalta on tärkeää, että sillä on molemminpuolinen vuorovaikutus alempien oikeuksien ja muiden oikeudenhoitoon osallistuvien tahojen kanssa. Uusien esittelijöiden kautta korkeimmalle oikeudelle välittyy ajantasaista tietoa ajankohtaisista ongelmista lakien tulkinnassa ja alempien tuomioistuinten oikeudenkäyntimenettelyyn ja ratkaisutoimintaan liittyvistä käytännöistä. Lainkäytön ohjaamiseksi annettavat ennakkopäätökset voidaan siten paremmin kohdentaa kulloistenkin todellisten tarpeiden mukaan. Määräaikaisessa esittelijän tehtävässä myös muiden tuomioistuinten esittelijät ja tuomarit sekä muut oikeuslaitoksen piirissä työskentelevät lakimiehet, kuten syyttäjät ja asianajajat voivat saada kokemusta korkeimman oikeuden toiminnasta ennakkopäätöstuomioistuimena ja siten syventää tietoaan oikeusjärjestyksestä. Lisäksi heille tarjoutuu myös mahdollisuus erikoistua eri oikeudenaloille. Työskentely korkeimmassa oikeudessa voi mahdollistaa myös siirtymisen tuomariuralle. Esittelijänvirkojen määräaikaistamisella voidaankin lisätä tuomioistuinten lainkäyttöhenkilöstön ja muiden oikeudenhoidon piirissä toimivien henkilöiden kouluttautumisen- ja pätevyitysmahdollis-

uuksia sekä edistää virkakiertoa ja vuorovaikutusta.

Voimassa olevan säännöksen mahdollistamiin määräaikaisiin esittelijäneuvoksen virkasuhteisiin on nimitetty hovioikeuden ja käräjäoikeuden vakituisia tuomareita. Kokeemukset ovat olleet varsin myönteisiä. Kolmen viran määrä ei kuitenkaan riitä täyttämään säännöksessäkään ilmaistuja tavoitteita turvata esittelijöiden asiantuntemuksen monipuolisuutta tai edistää lainkäytön monipuolista tuntemusta tuomioistuini- ja syyttäjälaitoksessa.

Valmistelijana toimivan esittelijän tehtävä eroaa tuomarin tehtävästä. Tämä vaikuttaa myös siihen, millä edellytyksillä esittelijän virka voidaan täyttää määräajaksi. Nimittämisperusteita, kelpoisuusvaatimuksia ja määräajaksi nimittämistä lukuun ottamatta esittelijöihin ei sovelleta tuomareiden nimittämiseen annettua lakia. Esittelijän aseman erilainen sääntely perustuu tältä osin siihen, etteivät esittelijät ole tuomareita eivätkä tuomioistuimen jäseniä, vaikka heillä on virkaa hoitaessaan sama virassapysymisoikeus kuin tuomareilla. Korkeimman oikeuden lainkäyttötoiminnan riippumattomuuden turvaaminen ei esittelijän tehtävän luonne ja asema huomioon ottaen vaadi, että esittelijänvirka täytetään pysyvästi. Missään muussa eurooppalaisessa prejudikaattituomioistuimessa ei ole vakituisia esittelijänvirkoja tuomarin virassapysymisoikeuksin.

Suomessa ylimpien tuomioistuinten tehtävänkuvat ja toimintatavat poikkeavat toisistaan. Korkein hallinto-oikeus ei ole varsinainen ennakkopäätöstuomioistuin ja siellä käsitellään suuria määriä oikeudellisesti samankaltaisiakin asioita. Toisin kuin korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus on jakautunut tiettyjä asiaryhmiä käsitteleviin jaostoihin, joilla on vakituiset, juuri näihin oikeudenaloihin erikoistuneet esittelijät. Järjestelmien erilaisuudesta johtuen ylimpien oikeuksien esittelijöiden työ ja heidän virkauransa eroavat toisistaan. Siten myös tarpeet esittelijänvirkojen määräaikaaisuudelle ja sen vaikutukset ovat erilaiset. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden tehtävien hoitaminen ja toiminnan tehokkuus edellyttävät, että kummankin tuomioistuimen henkilöstörakenne vastaa sen omia tarpeita.

Edellä esitetyistä korkeimman oikeuden lainkäyttötoimintaan liittyvistä syistä on tarpeen, että nykyistä selvästi suurempi osa esittelijän viroista voitaisiin suunnitelmallisesti ja säännöllisesti täyttää määräajaksi. Samassa yhteydessä olisi perusteltua muuttaa esittelijän virkojen virkarakennetta siten, että korkeimmalla oikeudella olisi käytettävissään entistä kilpailukykyisempiä esittelijän virkoja. Kyvykkäiden henkilöiden rekrytoiminen edellyttää, että määräaikaiset esittelijän virat ovat palkkaukseltaan ja virkanimikkeeltään houkuttelevia ja vastaavat tehtävän vaatimuutta. Esittelijäneuvoksen virat ovat esimerkiksi kärjätuomareille ja hovioikeudenneuvoksille sopivia. Näin ollen olisi perusteltua, että määräaikaiset virat perustettaisiin nimenomaan esittelijäneuvoksen viroiksi.

Edellä esitetty ei merkitse, että korkeimman oikeuden esittelijän virat vastaisuudessa täytettäisiin lyhyiksi määräajoiksi. Ensinnäkin edelleen valtaosa esittelijän viroista olisi vakituisia. Toiseksi myös aina määräaikaiset esittelijäneuvoksen virat täytettäisiin vuosien, kuitenkin kerrallaan enintään viiden vuoden pituisiksi jaksoiksi. Kuten edellä on todettu, yleensä määräaikaisena esittelijäneuvoksena toimivalla olisi taustavirka tai muu palvelussuhde toisessa tuomioistuimessa, muussa virastossa tai muun työnantajan palveluksessa, johon tehtävään he voisivat palata puheena olevan kokemuksen hankittuaan. Ottaen huomioon, että kysymys on enintään kymmenen viran määräaikaistamisesta, ehdotuksen ei voida katsoa vaarantavan yleistä pyrkimystä vähentää määräaikaisia virkasuhteita valtionhallinnossa.

Oikeussihteerin, vanhemman oikeussihteerin ja esittelijäneuvoksen virkojen nimikkeet kuvaavat korkeimman oikeuden esittelijän tehtävien luonnetta, eikä tarvetta niiden muuttamiseen siten ole. Kolmiportainen järjestelmä mahdollistaa erilaisessa uravaiheessa olevien hakeutumisen korkeimman oikeuden palvelukseen samoin kuin virkaauralla etenemisen myös korkeimman oikeuden sisällä.

3 Ehdotetut muutokset

Korkeimman oikeuden esittelijäneuvoksen virkoja ehdotetaan muutettavaksi yhtäältä

nykyistä laajemmin määräajaksi täytettäväksi sekä toisaalta siten, että nämä virat olisivat suoraan lain nojalla aina määräajaksi täytettäviä. Määräajan pituus olisi kerrallaan enintään viisi vuotta.

Virkarakenteen muutos toteutettaisiin vaiheittain siten, että kolme vanhemman oikeussihteerin virkaa muutettaisiin 1.3.2010 lukien esittelijäneuvoksen viroiksi. Lisäksi korkeimpaan oikeuteen voitaisiin 1.3.2010 lukien perustaa yksi aina määräajaksi täytettävä esittelijäneuvoksen virka sillä edellytyksellä, että samasta ajankohdasta lukien lakkautettaisiin kaksi avoinna olevaa vanhemman oikeussihteerin virkaa. Kolme määräajaksi täytettyä esittelijäneuvoksen virkaa voitaisiin muuttaa aina määräajaksi täytettäväksi esittelijäneuvoksen viroiksi sitä mukaa, kun ne tulevat avoimeksi. Kolme oikeussihteerin virkaa voitaisiin lakkauttaa sitä mukaa, kun ne tulevat avoimeksi, ja kunkin lakkautetun oikeussihteerin viran tilalle voitaisiin perustaa aina määräajaksi täytettävä esittelijäneuvoksen virka. Kolme esittelijäneuvoksen virkaa voitaisiin muuttaa aina määräajaksi täytettäväksi esittelijäneuvoksen viroiksi sitä mukaa, kun ne tulevat avoimeksi.

Edellä mainittu mahdollistaisi korkeimman oikeuden virkarakenteen muodostumisen lopulta sellaiseksi, jossa olisi kuusi esittelijäneuvoksen virkaa, kymmenen aina määräajaksi täytettävää esittelijäneuvoksen virkaa, kahdeksan vanhemman oikeussihteerin virkaa ja seitsemän oikeussihteerin virkaa. Esittelijöiden kokonaismäärä vähentyisi yhdellä nykyiseen verrattuna.

4 Esityksen vaikutukset

Esittelijöiden virkarakenteen muuttamisen tulee oikeusministeriön toimialaa koskevat säästötavoitteet huomioon ottaen tapahtua menoja lisäämättä.

Korkeimmassa oikeudessa virkajärjestely toteutettaisiin siten, että esittelijän virkoja muutettaisiin aina määräajaksi täytettäväksi esittelijäneuvoksen viroiksi sitä mukaa kuin virkojen avoimiksi tuleminen sen mahdollistaa. Vaikka muutoksen lopullinen toteutusaikataulu riippuu nykyisten viranhaltijoiden eläkkeelle jäämisestä ja heidän muista valinnoistaan, uusien määräaikaisten virkojen

täyttämisen voitaisiin aloittaa pian lain tultua voimaan ja järjestelmä saataisiin pääosin käyttöön jo muutamassa vuodessa. Virkajärjestelyn toteuttaminen menoja lisäämättä edellyttää, että korkeimman oikeuden esittelijöiden kokonaismäärää vähennetään yhdellä.

Tässä vaiheessa ei voida yksityiskohtaisesti arvioida virkajärjestelyn kustannusvaikutuksia, koska järjestely tulee toteutumaan vähitellen. Koska virkajärjestely toteutettaisiin menoja lisäämättä, esityksellä ei näin ollen olisi valtiontaloudellisia vaikutuksia. Nykyisten virkojen lakkauttaminen ja niiden sijaan tulevien virkojen perustaminen edellyttävät valtion talousarviokäsittelyä.

Esityksellä ei olisi vaikutusta tällä hetkellä vakinaisiin virkoihin nimitettyjen virkamiesoikeudelliseen asemaan.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 31.10.2006 työryhmän kehittämään korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden esittelijän virkojen virkarakennetta sekä selvittämään esittelijöiden virka-aseman luonnetta. Työryhmä kuuli työnsä aikana valtiovarainministeriötä, oikeusministeriötä, Korkeimpien oikeuksien virkamiehet r.y:tä, Suomen tuomariliitto r.y:tä, Suomen Lakimiesliitto r.y:tä ja Suomen Asianajajaliittoa sekä professori Olli Mäenpäättä ja professori Juha Lappalaista.

Työryhmä ehdotti, että korkeimman oikeuden vanhemman oikeussihteerin virkojen vapautuessa ne muutettaisiin määräajaksi täytettäväksi esittelijäneuvoksen viroiksi. Siirtymäkauden jälkeen käytössä olisi vain kaksi virkanimikettä ja palkkaluokkaa, jotka olisivat oikeussihteerin (T 11) ja esittelijäneuvoksen (T 13). Työryhmä ehdotti lisäksi, että korkeimman oikeuden lainkäyttötoimintaan liittyvistä syistä olisi johdonmukaista, että esittelijöiden virkarakennetta kehitetään määräaikaisuuden suuntaan. Siirtymäkauden jälkeen olisi yhdeksän esittelijäneuvosta (T 13), kolmetoista määräajaksi nimitettävää esittelijäneuvosta (T 13) ja yhdeksän oikeussihteerinä (T 11).

Korkeimman oikeuden esittelijöiden virkarakenteen kehittämistyötä on jatkettu kor-

keimman oikeuden presidentin asettamassa työryhmässä, johon on kuulunut kolme korkeimman oikeuden jäsentä. Korkein oikeus on tammikuussa 2009 toimittanut oikeusministeriölle ehdotuksen, joka on käsitelty korkeimman oikeuden täysistunnossa ja saanut jäsenten hyväksynnän. Hallituksen esitys on laadittu oikeusministeriössä mainitun ehdotuksen pohjalta.

6 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Suomen tuomariliitto ry ja Korkeimpien oikeuksien virkamiehet ry ovat 10.8.2009 toimittaneet oikeusministeriölle yhteisen lausuntonsa koskien korkeimman oikeuden esittelijöiden virkarakenteen kehittämistä. Yhdistykset ovat kannattaneet korkeimman oikeuden esityksestä ilmeneviä perustavoitteita, mutta ovat vastustaneet määräaikaisten esittelijänvirkojen lisäämistä. Määräaikaisten virkasuhteiden lisääminen on valtion henkilöstöpolitiikan sekä työntekijäjärjestöjen ja -yhdistysten kannan vastaista. Määräajaksi täytettävien esittelijän virkojen lisääminen lisäisi määräaikaisia viranhaltijoita myös niissä tehtävissä, joista määräaikaisen esittelijäneuvoksen tehtäviin hakeuduttaisiin sekä määräaikaisten virkasuhteiden ketjuuntumista. Korkeimman oikeuden tehtävät huomioon ottaen eri alojen asiantuntemuksen tarve on pysyvää. Yhdistykset ovat lisäksi kiinnittäneet huomiota siihen, että määräaikaistaminen on perustuslaillisesti ongelmallista, koska kysymys on virkamiesten virasapysymisoikeudesta, tuomioistuimtoiminnan riippumattomuudesta ja viime kädessä oikeusturvan perustuslaillisesta suojasta. Suomen perustuslain 118 §:n 2 momentissa säädetty esittelijän vastuu edellyttää, että esittelijä on mielipiteenmuodostuksessaan samalla tavalla riippumaton kuin tuomari. Lausunnon antajat ovat lisäksi katsoneet, että korkeimman oikeuden vanhemman oikeussihteerin (T 12) virat tulisi muuttaa esittelijäneuvoksen (T 12) viroiksi. Korkeimpien oikeuksien esittelijöiden virkanimikkeiden tulisi olla yhdenmukaiset. Tämän vuoksi ei ole perusteltua, että korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa olisi esittelijöinä oikeus-

sihteereitä (T 11), mutta vain korkeimmassa oikeudessa on vanhempia oikeussihteereitä (T 12), kun vastaavan palkkaluokan esittelijän virkanimike on korkeimmassa hallinto-oikeudessa esittelijäneuvos.

Suomen Lakimiesliitto — Finlands Juristförbund ry (jäljempänä Lakimiesliitto) on 11.8.2009 toimittamassaan lausunnossa todennut, ettei korkeimman oikeuden esitys vastaa valtionhallinnossa vallalla olevaa pyrkimystä määräaikaisten virkasuhteiden vähentämiseen. Lausunnossa on viitaten lakivaliokunnan mietintöön 6/2005 vp koskien hallituksen esitystä laiksi korkeimmasta oikeudesta todettu, ettei korkeimman oikeuden esityksen mukaista määräaikaisten esittelijäneuvosten määrää voida pitää mietinnössä tarkoitettulla tavalla vähäisenä. Lisäksi Laki-

miesliitto on huolissaan määräaikaisten virkojen vaikutuksesta esittelijöiden riippumattomuuteen. Pätevien henkilöiden hakeutuminen korkeimman oikeuden esittelijäntehtäviin turvataan parhaiten vakinaisilla viroilla. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden virkarakenteita tulisi kehittää yhtenäisesti.

Asiassa esitetyt lausunnot on otettu huomioon esitystä laadittaessa.

7 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

13 §. Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa momenttia. Myös määräajaksi nimitettävien esittelijäneuvosten virkanimenä olisi esittelijäneuvos.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että enintään kolmasosa lasketuina kaikista esittelijöistä voisi olla aina määräajaksi täytettävää esittelijäneuvoksen virkoja. Voimassa olevan 2 momentin mukaan määräajaksi nimitettyinä voi samanaikaisesti olla enintään kolmasosa esittelijäneuvoksista, jollei tuomareiden nimittämisestä annetun lain 15 §:n 1 momentista muuta johdu. Muutoksella mahdollistettaisiin määräaikaisten esittelijäneuvosten määrän lisääminen. Esityksen tavoitteena on, että korkeimmassa oikeudessa olisi kaksi erilaista esittelijäneuvoksen viran tyyppiä, vakinaiset esittelijäneuvoksen virat ja aina määräajaksi täytettävät esittelijäneuvoksen virat.

Esittelijäneuvoksen virkojen määräaikaistaminen voidaan luontevasti kytkeä virkarakenteen muuttamiseen. Esittelijän viroista saadaan kilpailukykyisiä lisäämällä määräajaksi täytettävien esittelijäneuvosten virkoja. Nykyisin esittelijöiden virkoja on 32. Esittelijänvirkoja voitaisiin muuttaa yleisperusteluissa mainitulla tavalla suunnitelmallisesti aina määräajaksi täytettäväksi esittelijäneuvoksen viroiksi sillä edellytyksellä, että esittelijöiden kokonaismäärää vähennettäisiin yhdellä esittelijällä. Näin toteutettuna tulevaisuudessa aina määräajaksi täytettävää esittelijäneuvoksen virkoja voisi olla enintään kymmenen.

Perustettavat uudet esittelijäneuvoksen virat olisivat suoraan lain nojalla täytettävä määräajaksi, eikä määräaikaisuuden tarvetta olisi tarpeen erikseen perustella nimittämisen yhteydessä.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin lisäksi määräajaksi täytettävien esittelijäneuvoksen virkojen määräajan pituudesta. Määräajan pituus olisi enintään viisi vuotta. Määräajan pituus ei esittelijöiden valmistelutyölle ja korkeimman oikeuden ratkaisutoiminnalle asetettavat vaatimukset huomioon ottaen voi

olla kovin lyhyt. Lyhyestä määräajasta ei olisi myöskään kouluttautumisen ja pätevytyksen kannalta esittelijälle kovin suurta hyötyä. Sopivana määräaikana voidaan pitää enintään viittä vuotta. Kouluttautumis- ja pätevytymistarpeet eivät edellytä pitempää määräaikaista. Lyhyempikin määräaika voi tulla kysymykseen esimerkiksi asianajajien kohdalla, joiden on vaikea irtautua pitkäksi aikaa asianajotoimesta. Määräajan pituus määrättäisiin aina nimittämistilanteessa, mutta siinä voitaisiin ottaa huomioon myös viranhakijan oma toive ja hänen mahdollisuutensa saada virkavapautta taustavirastaan. Esittelijän erityisosaamisen tai muiden vastaavien syiden vuoksi esittelijälle voitaisiin antaa määräajan päättymisen jälkeen myös uusi määräys.

Määräaikaisiin esittelijäneuvoksiin sovellettaisiin samoja, tuomaria koskevia nimittämisperusteita kuin muihinkin korkeimman oikeuden esittelijöihin. Selvää on, että määräaikaiseen virkaan voitaisiin nimittää myös korkeimmassa oikeudessa jo ennestään työskentelevä esittelijä. Myös vakinaisia esittelijäneuvoksia voitaisiin luontevasti rekrytoida määräaikaista esittelijäneuvoksen virkaa hoitaneista.

Esittelijöiden nimittämiseen ei ehdoteta muutoksia, vaan esittelijät nimittäisi edelleen korkein oikeus. Muutosta ei myöskään ehdoteta 2 momenttiin siltä osin kuin siinä säädetään, että esittelijöiden kelpoisuusvaatimuksista, nimittämisperusteista ja nimittämisestä määräajaksi on voimassa, mitä tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa säädetään.

Pykälän 3 momenttia ei ehdoteta muutettavaksi.

2 Voimaantulosäännökset

Korkeimman oikeuden esittelijöiden virat ovat erittelyvirkoja, joten yleisperustelujen jaksossa 3 kuvattuun virkarakenteen muuttamiseen liittyvien virkojen perustaminen ja lakkauttaminen edellyttävät valtion talousarviokäsittelyä. Tämän vuoksi laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2010.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****korkeimmasta oikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeimmasta oikeudesta 26 päivänä elokuuta 2005 annetun lain (665/2005) 13 §:n 2 momentti seuraavasti:

13 §

Esittelijät nimittää korkein oikeus. Enintään kolmasosa kaikista esittelijän viroista voi olla määräajaksi täytettäviä esittelijäneuvoksen virkoja. Tällaiseen virkaan voidaan nimittää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Muilta osin esittelijöiden kelpoisuusvaatimuksiin, nimittämisperusteisiin ja nimit-

tämiseen sovelletaan, mitä tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20_____.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 2009

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Oikeusministeri *Tuija Brax*

Laki**korkeimmasta oikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeimmasta oikeudesta 26 päivänä elokuuta 2005 annetun lain (665/2005)
 13 §:n 2 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

13 §

13 §

Esittelijät nimittää korkein oikeus. Esittelijöiden kelpoisuusvaatimuksista, nimittämisperusteista ja nimittämisestä määräajaksi on voimassa, mitä tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa säädetään. Esittelijäneuvokseksi voidaan nimittää määräajaksi virkasuhteeseen myös, jos se on tärkeää lainkäytön monipuolisen tuntemuksen edistämiseksi tuomioistuini- tai syyttäjälaitoksessa tai korkeimman oikeuden käsiteltävinä olevissa asioissa tarvittavan esittelijöiden asiantuntemuksen monipuolisuuden turvaamiseksi. Määräajaksi virkasuhteeseen nimitettyinä voi samanaikaisesti olla kuitenkin enintään kolmasosa esittelijäneuvoksista, jollei tuomareiden nimittämisestä annetun lain 15 §:n 1 momentista muuta johdu.

Esittelijät nimittää korkein oikeus. Enintään kolmasosa kaikista esittelijän viroista voi olla määräajaksi täytettäviä esittelijäneuvoksen virkoja. Tällaiseen virkaan voidaan nimittää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Muilta osin esittelijöiden kelpoisuusvaatimukseen, nimittämisperusteisiin ja nimittämiseen sovelletaan, mitä tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____
 kuuta 20 _____ .